

GHEORGHE POPA-LISSEANU

LEGENDE ȘI POVEȘTI ANTICE

Prelucrate după autori greci și romani

Editura MondoRo
București, 2017

Cuprins

PREFĂȚĂ / 5
Admet și Alcesta / 7
Amazoanele Hippolyta – Penthesilea / 12
Daedalus și Icarus / 22
Minos și Pasiphaë / 27
Hero și Leandru / 32
Orpheu și Eurydice / 48
Glaucus și Scylla / 55
Scylla și părul lui Nisus / 62
Melanippa / 71
Meleagru și vânătoarea din Calydon / 74
Polyidus / 84
Cocorii lui Ibucus / 87
Theonoe / 92
Belerofonte / 94
Amphion și Zethus / 98
Ceyx și Halcyona / 102
Templul Junonei din Hierapolis / 114
Philoctet / 123
Salmoneu / 137
Sisyphe / 139

Admet și Alcesta

Basm mitologic (după Euripide)

Admet, un rege din Pherae, oraș în Thessalia, voind să ia în căsătorie pe frumoasa Alcesta, fiica regelui Pelias, trebuie să se supună la o grea încercare, căci Alcesta, zână a femeilor, este cea mai drăgălașă dintre fetele craiului Pelias. Având foarte mulți pețitori, tatăl ei hotărăște să dea mâna ei numai aceluia care ar putea să înhame la același car două fiare sălbatrice din specii diferite. Admet însă, cu ajutorul lui Apollo, pe care îl primise odinioară în găzduire cu multă bunăvoiță, izbutește să înhame la carul prințesei un leu și un mistret.

Admet și Alcesta nu trăiră mulți ani împreună, căci ziua fatală, ursită de Destin, se apropiе curând pentru Admet. Când a luat-o în căsătorie pe Alcesta, a adus sacrificii tuturor zeilor, în afară de Diana, căreia, în culmea fericirii sale, din zăpăceală, a uitat să i se încchine. Zeița jură să se răzbune. Același Apollo însă, binefăcător și, în același timp, recunoscător, izbuti să câștige de la sora sa Diana favoarea de a putea să-i crute viața prietenului său, dacă s-ar găsi altcineva care să moară în locul lui.

Când sosi clipa fatală, Admet căută în toate părțile pe cineva care să-i facă acest mare serviciu de a se jertfi pe sine pentru rege. Se adresă mai întâi bătrânului său tată, însă acesta avea cu totul alte idei. Se duse apoi, bietul, la mama sa, și ea tot bătrână, și o rugă să-și dea viața pentru tinerețea lui; dar încercarea îi rămase, de asemenea, zadarnică. În marea lui dorință de a trăi, se adresă în cele din urmă tuturor supușilor regatului, dar nimeni nu consimți să moară de

bunăvoie în locul său. Și n-ar fi găsit pe nimeni dacă Tânăra sa soție, în nemărginitul ei devotament, n-ar fi venit, nerugată, ca să-și dea zilele pentru cele ale lui Admet.

Soțul primii propunerea soției și aceasta, chemând de față pe scumpii ei copii, își arătă ultima ei dorință, rostind acestea:

— Ascultă-mă, Admet. Gândindu-mă cu iubire la tine și jertfindu-mi viața mea pentru ca tu să te poți bucura de lumina zilelor tale, eu mor pentru tine, cu toate că aş putea să nu mor, ci să-mi aleg un alt bărbat dintre thessalieni și să locuiesc în acest palat cu strălucire regală; n-am vrut să trăiesc departe de tine, cu copiii orfani; nu m-am gândit la mine și la toate darurile tinereții de care aş fi avut dreptul să mă bucur. Tatăl tău și mama ta te-au părăsit, măcar că au trăit destul, pentru ca să moară fără regret, și ar fi fost frumos pentru ei ca, murind în cinste, să-l scape pe fiul lor. Căci tu ai fost singurul lor fiu și, tu murind, ei n-ar mai putea avea nădejde acum, la bătrânețea lor, să mai dea naștere altor copii; eu, în cazul acesta, aş mai putea trăi, tu n-ai mai avea să plângi în restul zilelor tale pierderei unei soții și să veghezi asupra unor copii orfani. Dar se vede că un zeu a vrut să fie astfel; voința lui să se împlinească! Tu, însă, fă-mi în schimb o favoare – o favoare nu egală, căci niciodată nu ți-aș cere-o, deși nimic nu este mai scump decât viața, ci o favoare dreaptă, cum ai să mărturisești tu însuți. Tu îi iubești, într-adevăr, nu mai puțin decât mine, pe acești copii, fiindcă ești în inima ta un om cinstit; fă ca ei să rămână stăpâni în casa mea și nu le dăruoi o mamă vitregă, nu lua o altă femeie care n-ar fi ca mine și care, în gelozia ei, ar ridica mâna asupra copiilor tăi și ai meu. Deci, te conjur să nu o faci, căci maștera care ar veni ar fi dușmana copiilor din prima căsătorie și nu mai puțin crudă decât o viperă. Un băiat găsește, cel puțin, în tatăl său un zid de apărare puternic, și

împărtășește plângerile sale și-i primește sfaturile; dar tu, fiica mea – zise ea adresându-se către fata sa ce-i stătea în față – cum o să petreci cu demnitate anii tăi de fecioară? Ce femeie vei găsi tu în tovărășia tatălui tău? Ah! Mă cutremur, să nu arunce asupra ta vreo pată rușinoasă și în floarea tinereții tale să nu necinstească speranțele unei căsătorii. Căci nu o să mai ai o mamă care să te încredințeze mâinilor unui bărbat, nu va fi de față, fiica mea, o mamă care să te încurajeze în durerile nașterii, moment în care nimic nu e mai dulce decât o mamă. Căci eu trebuie să mor și sfârșitul fatal n-are să vină mâine, nici peste o săptămână, ci chiar acum eu trebuie să mă număr printre cei care nu mai sunt. Adio, rămâneți fericiți! Tu, scumpe bărbat, tu poți să te feliciți că ai avut-o pe cea mai bună dintre femei, iar voi, copiii mei, de a fi născuți de cea mai bună dintre mame.

Copiii, agățându-se de hainele mamei lor, plâng, iar ea, luându-i în brațe, îi sărută unul după altul, ca în clipa morții. Sclavii plâng și ei, plâng cu totii în palat, mișcați de mila pentru stăpâna lor. Ea întinde mâna fiecăruia dintre ei și nu este niciunul, oricât de urmil ar fi fost, căruia să nu-i adreseze un cuvânt și de la care ea să nu primească un *adio*.

Abia după ce Alcesta își dădu ultima suflare începu Admet să simtă conștiința lașității sale, iar realitatea tristă a văduviei veni să-i apese înima, rămasă pe viitor pradă singurății. „O, ziduri ale palatului meu, își zicea el, după moartea soției sale, cum voi mai putea eu să intru între voi? Cum să mai locuiesc eu aici, după această schimbare a sortii? Vai, ce deosebire! Odinoară intram în acest palat la lumina de torțe aduse de pe muntele Pelion și în răsunetul cântecelor de nună, ținând-o de mâna pe scumpa mea soție, și în urma noastră venea o ceată de prieteni, felicitând-o prin mii de strigăte de veselie pe cea care nu mai este și pe mine însuimi; fiindcă amândoi, deopotrivă de nobili și de iluștri prin naștere, ne-am unit destinele; iar acum, în loc de

cântece de nuntă, triste bocete de jale; în loc de peplumuri albe, veșminte cernite mă însotesc în camera nupțială, spre patul meu părăsit... Cum să mai am putere să mai intru în acest palat? Cui să mai adresez o vorbă și ce voce îmi va mai răspunde? Unde să mai găsesc căldura dulcilor noastre convorbiri? Încotro să-mi îndrept pașii? Singurătatea care domnește aici mă va goni când voi vedea gol patul Alcestei, ca și fotoliile unde ea avea obiceiul să stea, când voi vedea dezordinea și neorânduiala din palat, când îi voi vedea copiii mei căzând în genunchi și plângând-o pe mama lor și când servitorii vor scoate gemete pentru pierderea unei astfel de stăpâne. Iată ce mă așteaptă în lăuntrul palatului! În afară, privirea disprețuitoare a femeilor thessaliene; numeroasele lor adunări se vor preface în groază pentru mine, căci nu voi avea niciodată curajul să mă uit la fața tinerelor tovarășe ale Alcestei. Toți dușmanii mei vor zice de mine: «Vedeți acest om care își târăște cu rușine viața și care n-a avut curajul să moară, iar în locul său și-a expus soția numai și numai ca să scape, ca un laș, de Pluton; și el se mai crede bărbat! Blestem pe tatăl și pe mama sa, deși el însuși a fugit de moarte.» Pe lângă nenorocirile mele se va mai adăuga și această faimă despre mine.”

În vreme ce Admet se tânguia astfel, iată că sosește Hercule, care în drumul său spre Țara Bistonilor se oprește la Pherae și cere găzduire regelui. Ospitalitatea este o datorie sfântă, la care Admet ținea mai mult decât la orice pe lumea aceasta. Ca să nu-l supere pe ospetii, Admet îi ascunde doliul familiei, căci nu se cuvenea ca un vizitator să întâmpine cea mai mică întristare.

Îl conduce, deci, pe Hercule într-o sală unde era pregătit un ospăț copios pentru erou, iar servitorii primesc ordinul să-i ascundă cu grija străinului supărarea care domnea în familia sa.

Așezându-se la masă după ce-și încununase capul, ca de obicei, cu ghirlande de flori, Hercule începe să facă chef și să cânte melodii vesele, fără să se gândească o clipă că veselia sa zgomotoasă ar putea să nu fie la locul ei. Totuși, cum el bea vinul gol, neamestecat cu apă, și cum bucate peste bucate se perindau pe dinaintea lui, eroul începe să facă atâta zgomot și tărăboi, încât un servitor al lui Admet, cu toată porunca stăpânului său, se apropiie de Hercule și-i spune la ureche două vorbe despre durerea ce era în casă, poftindu-l să nu o tulbere prea mult cu cântece nelalocul lor.

Auzind acestea, Hercule aruncă cât colo florile de pe cap, se ridică de la masă furios pe sine și, întrebând pe unde trece cortegiul, pleacă numai decât într-acolo. Se aşază lângă mormântul unde trebuia depus corpul neînsuflețit al Alcestei și, în momentul când Moartea vine să-i ia victimă spre o conduce în lăcașurile întunecate ale negrului Pluton, eroul îi ieșe în cale, punându-i-se de-a curmezișul. Moartea e puternică și nu-și lasă bucuroasă din mâna victimă. Însă Hercule, fiul lui Jupiter, e mai tare decât Moartea și luptă cu vitejie ca să repare nenorocirea pe care a avut-o de suferit cel mai ospitalier dintre oameni. Luptă atât de bine, încât izbutește să învingă și să o ia înapoi pe Alcesta. Vine apoi la casa lui Admet ținând-o de mâna pe soția acestuia, care avea față acoperită cu un voal funerar. Admet crede la început că are înaintea sa o fantomă a soției sale, dar, în cele din urmă, se asigură că era într-adevăr ea, și nu o umbră goală. Scos din minți de fericire, Admet vrea să-l țină lângă sine pe Hercule, dar eroul, fiu al lui Jupiter, nu rămâne prea mult timp, ci, pregătindu-se să pornească spre Tracia, îi zice gazdei sale, părăsind-o: „Admet, păstrează pentru vecie respectul sfânt al ospitalității.”

Scylla și părul lui Nisus

Basm mitologic (după Vergiliu)

Dintre toate cetățile grecești răspândite pe colinele Atticei între Atena, patria regelui Pandion, și țărmurile pline de scoici scăldate de valurile mării theseane, niciuna nu întrece în frumusețe pitoreasca Megara, capitala regatului lui *Nisus*, fiul lui Pandion. Zidurile acestei cetăți fuseseră ridicate odinioară de regele Alcanthous, ajutat în lucrarea sa de Apollo, zeul artelor și al muzicii. Ca o amintire a acestui ajutor, piatra pe care zeul și-a pus chitara sa a păstrat multă vreme sunetul melodios al acestui instrument muzical, căci, de câte ori atingea cineva piatra din zidul cetății, ieșeau îndată niște accente armonioase care încântau urechea călătorului, întocmai ca și statuia zeului Memnon din Aegypt, lovită de primele raze ale soarelui de dimineață.

În vremea de demult, pe când se găsea rege în Megara miticul Nisus, țara Atticei a fost puștiită de flota dușmană a lui Minos, regele Cretei, cel mai puternic în arme dintre toți regii din acele timpuri străvechi. Cauza acestui război crâncen a fost Polyidus, moșul lui Minos, care, refugiindu-se din patria sa, Creta, a fost adăpostit în casa ospitalieră a regelui Nisus din Megara. Refuzul lui Nisus de a-l preda pe Polyidus făcu să se umple câmpiiile Atticei de săgețile vestitei armate de arcași din Creta. Dar nici regelui, nici locuitorilor din Megara nu le păsa prea mult de atacul neputincios al cretanilor, și nici nu se gândeau că să-i respingă cu forțe armate pe năvălitori. Ei cunoșteau bine răspunsul zeilor.

Pe capul lui Nisus, întocmai ca și pe capul lui Samson din *Biblie*, crescuse o șuvită de păr, în care era un fir roșu ce conținea destinul cetății. Cât timp avea să fie neatins acest fir de păr, acoperit cu îngrijire de buclele de pe capul regelui, neatinsă trebuia să rămână și patria sa, Megara. Parcele, ursitoarele care nu greșesc niciodată când torc firul vieții și destinul omului, întăriseră puterea oracolului prin voința lor nestămată. Iar grijile tuturor se îndreptau acum nu asupra războiului care bătuse la ușă, ci asupra părului scump de pe capul regelui, pe care o agrafă de aur de Mopsopia îl ținea neconitenit lucitor.

Trecuseră șase luni de când armatele cretane împresuraseră cetatea și soarta războiului rămăsese aceeași, iar zeița Victoria, cu aripa ei nesigură, zbura încă departe de tabăra regelui Minos. Și, fără îndoială, multă vreme ar fi pierdut Cretanii prin Attica și apărarea Megarei ar fi rămas de-a pururi nezdruncinată, dacă *Scylla*⁴, fiica nesocotită a lui Nisus, Scylla, care avea să sape mormântul nefericitului ei părinte, al patriei și al ei însesi, n-ar fi privit, cuprinsă de o patimă nebună, cu ochii ei frumoși și lacomi, pe eroul cretan Minos. Lăcomia ochilor ei a pierdut o cetate, pe care n-ar fi putut să o cucerească nicio armată de pe lume.

Fiu al Venerei, copil sălbatic și săgalnic pe care, când se mânie, nu poate să-l îmblânzească nici mama sa, nici tatăl său Jupiter, și nici toți zeii din Olimp, dar care, la rândul său, poate să îmblânzească și să înmoie până și inima leilor și tigrilor din Lybia, Cupidon dădu ascultare îndemnurilor zeiței Junona, care se supărase pe Scylla. Căci aceasta, la o sărbătoare a zeiței, neînțând seama de ritualul obișnuit, i-a profanat sanctuarul. Din acest moment, avea un păcat de ispășit și se știe că n-a existat femeie care să o supere pe

⁴ *Scylla*, fiica lui Nisus, nu trebuie confundată cu *Scylla* din capitolul precedent.

Junona și să rămână nepedepsită. Cupidon, zeul iubirii, ca să o răzbune pe zeiță, scoase din tolba-i strălucitoare o săgeată și o aruncă în pieptul tinerei fete.

O dragoste nebună cuprinse din clipa aceasta inima Scyllei. De acum înainte, biata fată nu-și mai putu găsi liniștea și, întocmai ca o bacchantă, scoasă din fire, începu să cutreiere fără astămpăr întreg orașul, bătând toate drumurile în lung și-n lat. Rupându-se de trecutul ei de prințesă alintată de până atunci, nu-și mai parfuma părul buclat cu parfumuri din munții Ida, nu-și mai lega picioarele delicate cu încăltămintă sicyoneană, nici nu-și mai împodobea gâtu-i alb ca zăpada cu pietre scumpe. Gândurile ei se îndreptau în altă parte; de aceea pasul și era nesigur, iar picioarele i se împleticeau.

Până a nu-și fi dat pe față iubirea ei criminală pentru Minos, de sute de ori se urca și se cobora de pe zidurile cetății, ca să privească – zicea ea – turnurile ce se ridicau până în nori; de sute de ori se urca, oftând adânc din sufletul ei zbuciumat, pe vârful terasei palatului regal, spre a privi noaptea, zicea ea, stelele cerului; de fapt, însă, pentru a privi în depărtări tabăra lui Minos, de unde străluceau mii și mii de focuri.

Biata fată nu mai voia să știe de furca de tors, nu mai voia să știe de suveică; degetele ei nu mai atingeau chitară, iar aurul și pietrele nestemate, la care altădată ținea aşa de mult, acum le disprețuia.

În obrajii ei cei frumoși nu se mai vedea roșeață: roșeață nu se împacă cu dragostea. Boala ei era fără leac; simțea cum i se furișa moartea în mădularele istovite. Gândul și zbura unde o chema durerea, unde o târa destinul. Un imbold ascuns o împingea spre prăpastie. Ce să facă?... Să ia pe ascuns părul fatal de pe capul tatălui său și să îl trimită lui Minos, în tabără, ca jertfă scumpă pentru dușmanul patriei

sale! Era singurul mijloc ca să-și atragă iubirea recunoscătoare a celui pe care îl adoră! Nu se va găsi o inimă simțitoare care să nu-i scuze această faptă criminală!

Era noapte. Somnul cel dulce încătușase acum pleoapele ochilor lui Nisus. În tăcerea adâncă a întunericului, doar străjile vegheau la porți, și ele, privind în depărtări, făceau mai mult o paradă a zelului lor de santinele. În vremea aceasta, Scylla se ridică din patul ei și, cu urechile ațintite, întrebând oarecum umbrele întunericului, de-abia era în stare să respire aerul rece al nopții. Ridicându-se în vârful degetelor, făcu întâiul pas. Puse mâna pe un cujît cu două tăișuri și alergă în zbor, ca și când piciorușele ei n-ar fi atins pământul. Groaza făcu să o părăsească puterile. Se opri pe loc. Apoi, luând ca martor al încercării sale criminale întunericul cel negru al nopții, păși înainte. Ajungând la pragul camerei de dormit a tatălui ei, se opri o clipă în vestibul și, ridicându-și ochii spre astrele lucitoare ale cerului, le făgădui zeilor jertfe bogate dacă o vor ajuta în planurile ei.

Carme, guvernanta și odinoară doica Scyllei, o auzise când se sculase din pat și simțise zgomotul ușii. Înspăimântată, se repezi la ea și o prinse în brațe.

— Ce vrei să faci? și zise plină de groază. Tu, dragă fată, pe care te-am crescut din fragedă-ți copilărie, spune-mi ce vrei să faci, că nu degeaba te-ai sculat tu în puterea nopții. Dacă nu mă înșel, tu ești chinuită de Nemesis, zeița răzbunării. Acum îmi dau eu seama de ce nu puteai să bagi în gură nici darurile Cererei, nici pe ale lui Bacchus. Acum îmi dau seama de ce stăteai neadormită în puterea nopții, când și grijile cele mai mari dorm în inimile obosite al muritorilor. Spune-mi, o, spune nemorocitei tale doice, spune-mi, în sfîrșit, ceea ce până acum n-ai vrut să-mi spui când te întrebam, văzându-te cum te sfâršești din zi în zi. Mi